



Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Славянски филологии

СЛБ 0 1 0 1 0 5 2 5

Специалност: (код и наименование)

Българска филология - редовно

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина: К 3 1 2

(код и наименование)

Старобългарски език (първа част)

Преподавател: доц. д-р Анета Гергова Димитрова

Асистент: гл. ас. д-р Камелия Христова-Йорданова, хон. ас. д-р Жени Жикова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	30
	Домашна работа	30
Обща извънаудиторна заетост		60
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Тестова проверка	50%
2.	Текуща самостоятелна работа /контролно	20%
3.	Домашна работа	30%

Анотация на учебната дисциплина:

Лекционният курс има за цел да запознае студентите бакалаври с най-ранния славянски език, засвидетелстван в писмен вид, и с неговата българска етническа основа. В първата част на курса съпоставително се разглеждат двете старобългарски азбуки (глаголица и кирилица) като графични и знакови системи, както и писмените източници (пергаментни и епиграфски), съхранили стария български книжовен език. Изучават се основните праславянски и старобългарски фонетични явления и тенденции, характеризиращи езика през периода IX – края на XI в. Отделя се внимание на ролята на старобългарския език в развитието на писмената култура и литература на други славянски народи и се разглеждат т.нар. правописни редакции на старобългарския език в средновековните ръкописи. Прави се връзка с автори и произведения, изучавани в дисциплината „Старобългарска литература“, както и с езикови явления, предмет на други исторически и сравнителни езиковедски дисциплини.

Предварителни изисквания:

няма

Очаквани резултати:

Теоретична подготовка и практическа работа със старобългарски текст (евангелски и агиографски) – фонетичен анализ, превод на съвременен български език с помощта на речник.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Старобългарският книжовен език като най-ранния писмен славянски език. Етническа принадлежност и названия на старобългарския език.	2
2	Извори за изучаването на старобългарския език – глаголически и кирилски ръкописи, епиграфски паметници, акростихови творби, сведения от топонимията и диалектите.	2
3	Проблеми на старобългарските азбуки – графика, звукова и числена стойност на буквите.	2
4.	Произход, авторство и разпространение на глаголицата и кирилицата; прилики и разлики между двете графични системи.	2
5.	Звуков строеж на старобългарския език. Произход и основни тенденции в разволя на старобългарската вокална система.	2
6.	Праславянската тенденция към възходяща звучност. Структура на сричката в старобългарски. Изпадане на крайните съгласни. Преместване на сричката граница.	2
7.	Монофтонгизация на дифтонгите. Ликвидна метатеза. Последици.	2
8.	Възникване на сонантите в старобългарски. Хронология на процесите, резултат от тенденцията към възходяща звучност.	2
9.	Произход и основни тенденции в разволя на старобългарската консонантна система. Праславянската тенденция към палаталност и	2

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

	развитието ѝ в старобългарски. Сричков синхармонизъм. Първа палатализация.	
10.	Втора и трета палатализация. Хронология. Депалатализация на съгласните през късния старобългарски.	2
11.	Йотация на съгласни и групи съгласни.	2
12.	Ерови гласни - произход и промени с тях. Развой на ъ и ь пред ј . Отбелязване на редуцирани и и ы.	2
13.	Правописни редакции на старобългарския език. Средновековни славянски ръкописи извън старобългарската норма. Източнославянски, западнобалкански, среднобългарски юсови и безюсови правописни редакции. Нормализация на правописа.	2
14.	Увод в морфологичния строеж на старобългарския език (обща характеристика).	2
15.	Падежната система в старобългарски. Безпредложна и предложна употреба на падежите.	2

*Асистентите припокриват учебното съдържание на титуляра

Учебно съдържание на упражненията

№	Тема:	Хорариум
1	Старобългарският книжовен език като най-ранния писмен славянски език. Етническа принадлежност и названия на старобългарския език.	2
2	Извори за изучаването на старобългарския език – глаголически и кирилски ръкописи, епиграфски паметници, акростихови творби, сведения от топонимията и диалектите.	2
3	Проблеми на старобългарските азбуки – графика, звукова и числена стойност на буквите.	2
4.	Произход, авторство и разпространение на глаголицата и кирилицата; прилики и разлики между двете графични системи.	2
5.	Звуков строеж на старобългарския език. Произход и основни тенденции в развоя на старобългарската вокална система.	2
6.	Праславянската тенденция към възходяща звучност. Структура на сричката в старобългарски. Изпадане на крайните съгласни. Преместване на сричковата граница.	2
7.	Монофтонгизация на дифтонгите. Ликвидна метатеза. Последници.	2
8.	Възникване на сонантите в старобългарски. Хронология на процесите, резултат от тенденцията към възходяща звучност.	2
9.	Произход и основни тенденции в развоя на старобългарската консонантна система. Праславянската тенденция към палаталност и развитието ѝ в старобългарски. Сричков синхармонизъм. Първа палатализация.	2
10.	Втора и трета палатализация. Хронология. Депалатализация на съгласните през късния старобългарски.	2
11.	Йотация на съгласни и групи съгласни.	2
12.	Ерови гласни - произход и промени с тях. Развой на ъ и ь пред ј . Отбелязване на редуцирани и и ы.	2
13.	Правописни редакции на старобългарския език. Средновековни славянски ръкописи извън старобългарската норма. Източнославянски, западнобалкански, среднобългарски юсови и безюсови правописни редакции. Нормализация на правописа.	2
14.	Увод в морфологичния строеж на старобългарския език (обща характеристика).	2
15.	Падежната система в старобългарски. Безпредложна и предложна употреба на падежите.	2

Конспект за формиране на текуща оценка

№	Въпрос
1	Звуков строеж на старобългарския език. Ерови гласни - произход и промени с тях.
2	Праславянската тенденция към възходяща звучност и отражението ѝ в старобългарски. Ликвидна метатеза. Възникване на сонантите.
3	Праславянската тенденция към палаталност. Палатализации и йотация.
4.	Падежната система в старобългарски. Безпредложна и предложна употреба на падежите.
5.	Правописни редакции на старобългарския език. Нормализация на правописа.

Библиография

Основна:

- Т. Славова. Старобългарски език. София, 2017.
В. Гешев. История на българския език: езикова структура, книжовна традиция, степен на обособеност. София, 2022 (особено с. 23–179).
К. Мирчев. Старобългарски език. Кратък граматичен очерк. София, 1972 (преизд. В. Търново, 2000).
Грамматика на старобългарския език. Фонетика. Морфология. Синтаксис. Издателство на БАН. София, 1991.
И. Добрев, Ж. Икономова, А.-М. Тотоманова. Старобългарски език за X клас на НГДЕК. София, 1983.
И. Добрев, Ж. Икономова, А.-М. Тотоманова. Старобългарски език за XI клас на НГДЕК. София, 1985.
И. Добрев, Ж. Икономова, А.-М. Тотоманова. Старобългарски език за XII клас на НГДЕК. София, 1986.
А. Минчева. Старобългарският език в светлината на балканистиката. София, 1987.
Т. Лалева. Кратка старобългарска граматика във фишове. София, 2003.
Славова, Т., Ив. Добрев. Старобългарски текстове. София, 2000.
А. Бояджиев. Старобългарска читанка. София, 2016 (<https://naum.slav.uni-sofia.bg/liliserries/diss/2016/11>)
М. Тихова, А. Тихова. Христоматия по история на българския език. Текстове (IX–XI век). Учебен речник. Шумен, 2003.

Допълнителна:

- И. Гълъбов. Старобългарски език с увод в славянското езикознание. София, 1980.
И. Добрев. Старобългарска граматика. Теория на основите. София, 1982.
И. Добрев. Произход и значение на праславянското консонантно и дифтонгично склонение. София, 1982.
А. Вайан. Руководство по старославянскому языку. Москва, 1952.
Н. Ван Вейк. История старославянского языка. Москва, 1957.
Старобългарски речник, т. I–II. Отг. ред. Дора Иванова-Мирчева. София, 1999–2009.

Дата: 04.03.2026 г.

Съставил: доц. д-р Анета Димитрова

Учебната програма е приета на Факултетен съвет, протокол № 3 / 10.03.2026 г.